

Alessandro
Baricco

**Il
dove
è
il
dove**

HEDVÁBÍ

Alessandro Baricco

HEDVÁBÍ

slovaart

Copyright © Alessandro Baricco 1996
Translation © Alice Flemrová 2004
Czech edition © Nakladatelství Slovart 2015

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována,
uložena ve vyhledávacím systému či šířena jiným způsobem
– elektronicky, mechanicky, kopírováním, nahráváním
či jinak – bez předchozího písemného svolení majitelů
autorských práv.

Hedvábí

Z italského originálu *Seta*,
vydaného nakladatelstvím R.C.S. Libri v Miláně roku 1996,
přeložila Alice Flemrová.

Redigovala Magdalena Wagnerová

Korektury Jana Kunová

Editorka Kateřina Eliášová

Vydalo Nakladatelství Slovart, s. r. o., v roce 2015

Druhé, revidované vydání

Sazba Alias Press, s. r. o., Bratislava

Tisk Kasico, a. s., Bratislava

ISBN 978-80-7529-017-5

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovart.cz

1.

Třebaže si jeho otec představoval, že udělá skvělou kariéru u armády, Hervé Joncour si nakonec vydělával na živobytí neobvyklým povoláním, jež v sobě mělo ironií osudu cosi tak roztomilého, až získávalo matně ženský nádech.

Na živobytí si Hervé Joncour vydělával koupí a prodejem červů hedvábníků.

Psal se rok 1861. Flaubert zrovna psal *Salambo*, elektrické osvětlení bylo ještě pouhou hypotézou a Abraham Lincoln na druhé straně oceánu vedl válku, jejíž konec nikdy neuvidí.

Hervému Joncourovi bylo 32 let.

Kupoval a prodával.

Červy hedvábníků.

2.

Přesněji řečeno, Hervé Joncour kupoval a prodával červy, když jejich červí existence spočívala v tom, že to byla miniaturní vajíčka žluté či šedé barvy, nehybná a zdánlivě mrtvá. Jen do dlaně jedné ruky se jich vešly tisíce.

„Tomu se říká mít v ruce celé jmění.“

Na začátku května se vajíčka otevírala a osvozovala larvu, která se po třiceti dnech nezřízené konzumace listu bílého morušovníku opět zapředla do kukly, aby z ní definitivně unikla o dva týdny později a zanechala za sebou majetek, jenž v hedvábí představoval tisíc metrů hrubého vlákna a v penězích pěknou sumu francouzských franků: za předpokladu, že vše proběhlo podle pravidel a – tak jako v případě Hervého Joncoura – v některé části jižní Francie.

Lavilledieu bylo jméno vesnice, kde Hervé Joncour bydlel.

Hélène bylo jméno jeho manželky.

Neměli děti.

3.

Aby se vyhnul ničivým následkům epidemií, které stále častěji postihovaly evropské chovy, vydával se Hervé Joncour nakupovat vajíčka hedvábníků přes Středozevní moře, do Sýrie a do Egypta. V tom spočíval ten nejvýlučnější dobrodružný rys jeho práce. Každý rok, začátkem ledna, odjížděl. Urazil tisíc šest set mil po moři a osm set kilometrů po souši. Vybral vajíčka, smlouval o ceně, koupil je. Pak se otočil, urazil osm set kilometrů po souši a tisíc šest set mil po moři a vrátil se do Lavilledieu, obvykle první dubnovou nedělí, obvykle včas na slavnostní mši.

Pracoval pak ještě dva týdny, aby vajíčka zabalil a prodal.

Po zbytek roku odpočíval.

4.

– Jaká je Afrika? ptali se ho.

– Unavená.

Měl velký dům hned za vesnicí a maličkou dílnu v centru, přímo naproti opuštěnému domu Jeana Berbecka.

Jean Berbeck se jednoho dne rozhodl, že už nepromluví. Svůj slib dodržel. Jeho manželka a dvě dcery ho opustily. On zemřel. Jeho dům nikdo nechtěl, takže to teď byl opuštěný dům.

Koupí a prodejem červů hedvábníků si Hervé Joncour vydělal každý rok dostatečné množství peněz, aby sobě a své manželce zajistil ono pohodlí, které lidé na venkově mají tendenci považovat za přepych. Svého jmění si užíval diskrétně a perspektiva, dosti pravděpodobná, že se stane skutečně bohatým, ho nechávala zcela lhostejným. Ostatně to byl jeden z těch mužů, kteří u svého života rádi *asistují* a pokládají za nepatřičnou jakoukoli ambici ho *žít*.

Možná jste si všimli, že takoví muži pozorují svůj osud způsobem, jímž má většina ve zvyku pozorovat deštivý den.

5.

Kdyby se ho na to zeptali, Hervé Joncour by odpověděl, že jeho život bude takhle pokračovat věčně. Nicméně na začátku šedesátých let se epidemie virových cizopasníků, jež znehodnotila vajíčka z evropských chovů, rozšířila za moře a dorazila do Afriky a ozývaly se hlasy, že pronikla dokonce až do Indie. Hervé Joncour se v roce 1861 vrátil ze své obvyklé cesty se zásobou vajíček, která, jak se ukázalo o dva měsíce později, byla skoro všechna nakažená. Pro Lavilledieu, tak jako pro mnoho jiných měst, jež zakládala své bohatství na výrobě hedvábí, se ten rok zdál být počátkem konce. Věda se jevila neschopná příčiny těch epidemií pochopit. A celý svět, až po ty nejvzdálenější končiny, jako by se stal vězněm oněch čar postrádajících vysvětlení.

– *Skoro* celý svět, řekl tiše Baldabiou. – Skoro, a nalil na dva prsty vody do svého pernodu.

6.

Baldabiou byl muž, který přijel před dvaceti lety do města, zamířil si to rovnou ke starostovi do kanceláře, vešel bez ohlášení, položil před něj na stůl hedvábnou šálu barvy soumraku a zeptal se ho:

– Víte, co je tohle?

– Ženská záležitost.

– Chyba. Mužská záležitost: peníze.

Starosta ho nechal vyvést. On postavil dole u řeky přádelnu, vzadu u lesa hangár pro chov hedvábníků a na křižovatce s cestou do Vivier kostelík zasvěcený svaté Anežce. Přijal asi třicet zaměstnanců, z Itálie nechal dovézt záhadný dřevěný stroj, samá kola a ozubená soukolí, a po sedm měsíců neřekl ani slovo. Pak se vrátil ke starostovi a položil před něj na stůl, pěkně urovnaných, třicet tisíc franků ve velkých bankovkách.

– Víte, co je tohle?

– Peníze.

– Chyba. To je důkaz, že jste vůl.

Potom je zase sebral, zastrčil si je do náprsní tašky a měl se k odchodu.

Starosta ho zarazil.

– Co bych měl sakra dělat?

– Nic, a bude z vás starosta bohaté obce.

O pět let později mělo Lavilledieu sedm přádelen a stalo se jedním z hlavních evropských center chovu bource morušového a předení hedvábí. Nebyl to všechno jen Baldabiouův majetek. V onom kuriózním podnikatelském dobrodružství jej následovaly další významné osobnosti a pozemkoví vlastníci z kraje. Baldabiou každého bez problému zasvětil do tajemství řemesla. Tohle ho bavilo mnohem víc než vydělávat hromady peněz. Učit. A mít tajemství, která by mohl vyprávět. Byl už zkrátka takový.

7.

Baldabiou byl také muž, který osm let předtím změnil život Hervého Joncoura. Bylo to v době, kdy evropskou produkci vajících hedvábníků začaly napadat první epidemie. Baldabiou se nenechal vyvést z míry, prostudoval situaci a došel k závěru, že problém nejde vyřešit, ale dá se obejít. Měl nápad, chyběl mu ten správný člověk. Uvědomil si, že ho našel, když uviděl kolem Verdunovy kavárny procházet Hervého Joncoura: uniforma poručíka pěchoty mu slušela a měl pyšný krok vojáka na dovolence. Bylo mu tehdy 24 let. Baldabiou ho pozval k sobě domů, prolistoval mu před nosem atlas plný exotických jmen a řekl:

– Gratuluju. Konečně sis našel slušnou práci, chlapče.

Hervé Joncour si vyslechl celý ten příběh o červech, vajíčkách, pyramidách a cestách lodí. Pak řekl:

– Nemůžu.

– Proč?

– Za dva dny mi končí dovolenka, musím se vrátit do Paříže.

– Vojenská kariéra?

– Ano. Tak si to přál můj otec.

– To není problém.

Vzal Hervého Joncoura a odvedl ho k jeho otci.

– Víte, kdo je tohle? zeptal se, poté co nakráčel bez ohlášení do jeho pracovny.

– Můj syn.

– Podívejte se líp.

Starosta sklesl na opěradlo svého koženého křesla a začal se potit.

– Můj syn Hervé, který se za dva dny vrátí do Paříže, kde na něj čeká skvělá kariéra u našeho vojska, dá-li Bůh a svatá Anežka.

– Přesně tak. Jenže Bůh má na práci něco jiného a svatá Anežka nesnáší vojáky.

O měsíc později odjel Hervé Joncour do Egypta. Cestoval lodí jménem *Adel*. Do kajut zaváněl pach z kuchyně, byl tam jeden Angličan, co říkal, že bojoval u Waterloo, večer třetího dne spatřili delfíny, kteří se třpytili na obzoru jako opilé vlny, při ruletě stále padala šestnáctka.

Vrátil se o dva měsíce později – první dubnovou neděli, včas na slavnostní mši – s tisícovkami vajíček uložených mezi bavlnou ve dvou velkých dřevěných truhlách. Měl toho tolik co vyprávět. Ale když zůstali sami, Baldabiou mu řekl:

– Povídej mi o delfínech.

– O delfínech?

– O tom, kdys je viděl.

Tak tohle byl Baldabiou.

Nikdo nevěděl, kolik je mu let.

8.

– Skoro celý svět, řekl tiše Baldabiou. – Skoro, a nalil na dva prsty vody do svého pernodu.

Srpnová noc, po půlnoci. Tou dobou míval Verdun obvykle zavřeno. Židle ležely nohama vzhůru, pěkně vyrovnané, na stolech. Už umyl barový pult i všechno ostatní. Nezbývalo než zhasnout a zavřít. Ale Verdun čekal: Baldabiou hovořil.

Naproti němu seděl Hervé Joncour s nezapálenou cigaretou ve rtech a poslouchal, bez hnutí. Tak jako před osmi lety nechával toho muže, aby mu úhledně přepsal osud. Jeho hlas k němu doléhal tichý a jasný, synkopovaný pravidelnými doušky pernodu. Po celé dlouhé minuty se nezastavil. Poslední, co řekl, bylo:

– Nemáme na vybranou. Jestli chceme přežít, musíme dojet až tam.

Ticho.

Verdun, opřený o bar, na ty dva pohlédl.

Baldabiou se pustil do hledání ještě jednoho doušku pernodu na dně sklenice.

Hervé Joncour položil cigaretu na kraj stolu a pak řekl:

- A kde jako přesně leží, tohleto Japonsko?
Baldabiou pozdvihl svou bambusovou hůl a namířil s ní někam za střechy Saint-August.
- Pořád rovně tímhle směrem.
- Řekl.
- Až na konec světa.

9.

V těch dobách Japonsko skutečně leželo na druhém konci světa. Byl to ostrov tvořený ostrovy a už po dvě stě let žil v naprosté izolaci od zbytku lidstva, odmítal jakýkoli kontakt s pevninou a zakazoval přístup všem cizincům. Čínské pobřeží bylo vzdálené téměř dvě stě mil, ale jeden císařský výnos zařídil, aby bylo ještě vzdálenější, a to tak, že zakázal na celém ostrově stavbu lodí s více než jedním stěžněm. V souladu se svým způsobem osvícenou logikou ten zákon nicméně nezakazoval vystěhovalectví, odsuzoval však na smrt ty, kdo se pokoušeli vrátit. Čínští, holandští a angličtí kupci se opakovaně snažili tuto absurdní izolaci prolomit, ale dosáhli toliko vybudování vratké a nebezpečné pašerácké sítě. Odměnou jim byla trocha peněz, spousta potíží a pár legend, dobrých na to, aby je prodávali večer po přístavech. Tam, kde oni ztroskotali, uspěli díky síle zbraní Američané. V červenci 1853 vplul komodor Matthew C. Perry s moderní flotilou parostrojů do Jokohamské zátoky a předal Japoncům ultimátum, v němž bylo vyjádřeno „vřelé přání“, aby byl ostrov otevřen cizincům.

Japonci nikdy předtím neviděli loď, která by byla schopná plavit se po moři proti větru.

Když se o sedm měsíců později Perry vrátil, aby dostal odpověď na své ultimátum, vojenská vláda ostrova ustoupila a podepsala dohodu, v níž se schvalovalo otevření dvou přístavů na severu země cizincům a zahájení několika prvních, umírněných, obchodních kontaktů. Moře kolem tohoto ostrova – prohlásil poněkud slavnostně komodor – je ode dneška mnohem méně hluboké.

10.

Baldabiou všechny tyhle příběhy znal. Především znal jednu legendu, jež se opakovaně vracela ve vyprávěních lidí, kteří přijížděli z východu. Podle ní na tom ostrově produkovali to nejkrásnější hedvábí na světě. Vyráběli je již přes tisíc let, podle rituálů a tajemství, které dosáhly mystické přesnosti. Baldabiou byl přesvědčený, že nejde o legendu, ale o čistou a prostou pravdu. Jednou držel v prstech závoj utkaný z vláknů japonského hedvábí. Bylo to jako držet v prstech nic. Takže když se zdálo, že jde všechno k čertu kvůli těm cizopasníkům a nakaženým vajíčkům, napadla ho tato myšlenka:

– Ten ostrov je plnej hedvábníků. A ostrov, na kterej se po dvě stě let nedokázal dostat žádněj čínskej kupec ani anglickej pojišťovací agent, je ostrov, na kterej se nikdy nedostane žádná nemoc.

Neomezil se na pouhou myšlenku: řekl to všem výrobcům hedvábí z Lavilledieu, poté co je svolal do Verdunovy kavárny. Žádný z nich o Japonsku nikdy neslyšel.

– Měli bychom jet na druhý konec světa, abychom nakoupili vajíčka, bůhvíjak, na místě, kde jakmile vidí cizince, pověsí ho?

– Věšeli ho, upřesnil to Baldabiou.

Nevěděli, co si myslet. Někdo přišel s námitkou.

– Za tím asi bude nějaký důvod, proč ještě nikoho na světě nenapadlo jet kupovat vajíčka zrovna tam.

Baldabiou mohl blafovat a připomenout, že – koneckonců – nikde na světě neexistuje žádný jiný Baldabiou. Ale raději řekl, jak se věci mají.

– Japonci se uvolili prodávat svoje hedvábí. Ale vajíčka, ty ne. Ty si hlídají jako oko v hlavě. A kdo se je pokusí vyvézt z ostrova, dopouští se zločinu.

Výrobci hedvábí z Lavilledieu byli, ten více, ten méně, gentlemani a nikdy by je ani nenapadlo porušit jakýkoli zákon ve své zemi. Možnost, že tak učiní na druhém konci světa, se jim nicméně jevila rozumně zdůvodnitelná.